

Demonstrerer mot kutt

Den danske regjeringen fortsetter sparelinja overfor universitetene i neste års statsbudsjett. Den danske regjeringen har siden 2012 kuttet i utdanningsbevilgningene til universitetene hvert eneste år. Kuttene skulle stanse i 2020, men varsles nå videreført i 2021. Totalt vil universitetenes utdanningsbudsjett bli kuttet med 8,5 prosent fra 2012 til 2021, skriver Universitetsavisen.dk. Uddannelsesalliancen, et samarbeid mellom 40 organisasjoner som motsetter seg milliardkuttene, demonstrerte i København 5. oktober.

Akademisk rangering av universiteter

Shanghai Academic Ranking of World Universities er en liste over de akademiske merittene som ulike universiteter har oppnådd i en tidsperiode – en slags akademisk «skjønnhetskonkurranse». Innen feltet odontologi og oral helse dominerer amerikanske universiteter, med University of Michigan, Ann Arbor på topp.

Universitetet i Turku i Finland er høyest rangert i Norden på en respektabel 18. plass. Göteborg universitet er på 26. plass og København universitet finner vi på plass 33. Universitetet i Helsinki er nummer 46, så finnene er sterkt representert. På de urangerte plassene mellom 51–75 finner vi Universitetet i Bergen, sammen med Karolinska Institutet og Malmö universitet, mens Universitetet i Oslo er i 76–100-gruppen. Universitetet i Tromsø er ikke på denne listen som går til 200.

Rangeringen bygger mest på publisering og sitering av artikler, som

uttrykker vitenskapelig gjennomslagskraft. Undervisning inngår ikke i vurderingen.

Blir i nord

Kandidatundersøkelsen 2017 ved Universitetet i Tromsø (UiT) – Norges arktiske universitet, viser at 71 prosent av studentene blir igjen i Nord-Norge etter utdannelsen. 64 prosent av disse kommer fra Nord-Norge, skriver bladet Forsterforum.

Det betyr at landsdelen har en netto-tilflytting på syv prosent, opplyser UiT.no.

– Nordnorsk næringsliv har veldig bruk for kandidatene våre i fremtiden, sier Wenche Jacobsen, prorektor for utdanning ved UiT. Den samme undersøkelsen viser at 78 prosent av de uteksaminerte studentene er i jobb.

Kan gi bedre vaksiner

Ny forskning avslører bakterienes interne kamp om makten. Resultatet kan bli bedre vaksiner, skriver forskning.no.

Vi blir angrepet av bakterier hele tiden, men immunforsvaret vårt er godt trent til å forsvare seg. Noen av sykdommene vi får skyldes ukjente bakterier. Og her kommer vaksinerne oss til hjelp. De kan trene immunforsvaret til å forsvare seg mot nye bakterier. Problemet er at bakteriene forandrer seg og når de lykkes, kan vaksinerne slutte å fungere.

Vi klarer ikke å utvikle vaksiner før vi har kjente sykdomstilfeller av en variant av en bakterie. I dette kappløpet mellom bakteriene og oss ligger vi med andre ord konstant på etterskudd.

– På sikt må vi utvikle vaksiner med lengre holdbarhet, og det er akkurat

dette vi har forsket på, sier Jukka Corander, professor i biostatistikk ved Universitetet i Oslo.

Bakteriene tilpasser seg og utvikler seg avhengig av hvilke mottiltak immunforsvaret vårt møter dem med. Over tid utvikler det seg familier av ulike bakterier, og hver familie utvikler ulike egenskaper som gir dem fordeler i kampen om ressursene.

Hittil har man trodd at dette skjer ved mutasjon av kjernegenomet. Men ny tilgang til hele gensett for ulike bakterier har nå gitt forskerne muligheter til å studere denne interne maktkampen nærmere.

Corander fra Universitetet i Oslo og Nicholas Croucher fra Imperial College London har funnet en metode som skaffer oss et lite forsprang i kappløpet. Med avansert statistikk har de klart å gjenskape konkurransen mellom pneumokokk-bakteriene, som er en viktig gruppe sykdomsfremkallende bakterier hos mennesker.

De kan forutsi hvilken bakteriefamilie som trolig vil komme seirende ut og som kan forårsake neste runde med lungebetennelse.

I sin nyeste vitenskapelige studie har Corander og hans kolleger vist at pneumokokker utvikler seg ved noe som heter frekvensavhengig seleksjon.

– Dette kan sammenlignes med den mekanismen enkelte dyrearter som ligner på giftige dyr benytter seg av. De overlever fordi rovdyr som holder seg unna det giftige dyret, også holder seg unna dyr som ligner, sier forskeren.

– Det er med andre ord ikke mutasjoner i kjernegenomet, men hvor vanlige enkelte utbyttable gener i kromosomet er som bestemmer utviklingen. Ikke alle medlemmene i en populasjon har disse genene, og det er det som gir dem deres styrke.

I sitt nye prosjekt analyserte Corander og Croucher DNA samlet over flere år, fra mange ulike land. Dette gav dem en stor variasjon av ulike pneumokokk-populasjoner. Resultatet viste at det selektive presset på de ulike populasjonene trolig er ganske likt over hele verden siden variasjonen av gener var ganske lik i alle populasjonene.

Dette gav forskerne mulighet til å bygge en datasimuleringsmodell som

På nett

FOTO: VAY IMAGES.

Ny personvernlovgivning

I 2018 innføres ny personvernlovgivning i Norge og Europa. Det medfører nye rettigheter for brukere og nye plikter for alle norske virksomheter. Men det gjelder også for et større geografisk område. Behandlingsansvarlige som er registrert utenfor EU, men som tilbyr varer og tjenester til EU-borgere, vil bli omfattet av det nye regelverket. Det er de ikke i dag. Det gjelder for eksempel nettbutikker som ikke er etablert i Europa, men som selger varer over nett, og kanskje tilbyr frakt til europeiske land og betaling i norske kroner.

Det nye er blant annet at personopplysninger kun skal behandles der det finnes et tydelig spesifisert formål. Der som man ønsker å bruke opplysningene til andre formål, skal det innhentes samtykke, eller behandlingen må hjemles i lov. Det betyr blant annet at alle har rett til å motsette seg profilering gjort av offentlige myndigheter eller bedrifter, og til å motsette seg profilering for direkte markedsføring.

Alle norske virksomheter plikter å sette seg inn i regelverket, og datatilsynet har utarbeidet oversiktlige veiledere på sine nettsider.

Les mer på <https://www.datatilsynet.no>

bygde videre på Coranders tidligere arbeide. Modellen deres kunne nøyaktig forutsi hvilke bakteriestammer som ville øke i frekvens og hvilke som ville dø ut som følge av ulike vaksineringsprogram.

Seleksjonsmekanismen de har oppdaget vil normalt bremse effekten av en vaksine, men nå når de kjenner til den, kan de utvikle nye vaksiner som tar hensyn til dette og som i mindre grad blir svekket.

– Funnet gir oss en dypere forståelse for hvordan immunresponsen og konkurransen mellom bakteriestammer fungerer på befolkningsnivå. Dette gir oss en mulighet til å utvikle helt nye og bedre vaksiner i fremtiden, sier Jukka Corander.

Mot nikab-forbud

Høringsfristen fra Kunnskapsdepartementet om innføringen av forbud mot bruk av plagg som helt eller delvis dekker ansiktet i barnehager og utdanningsinstitusjoner, i realiteten et forbud mot nikab, gikk ut 20. september. Ifølge Khrono.no sier ni universiteter og høyskoler nei til regjeringens forslag. Så langt er institusjonene innen høyere utdanning alene om å si nei til forslaget.

– Vi bør ikke innføre restriksjoner som signaliserer at noen studenter er mer ønsket enn andre, skriver Universitetet i Oslo i sitt hørings svar.

Register over utsalgssteder

Når alle utsalgssteder for tobakk må registrere seg skal det bli enklere for kommunene å føre tilsyn med at røyk og snus ikke selges til mindreårige.

Den nye registrerings- og tilsynsordningen for tobakksalg er vedtatt av Stortinget, og 1. november va det nasjonale registeret klart. Fra og med årsskiftet har kommunene ansvar for tilsyn med utsalgssteder i sin kommune, mens Helsedirektoratet får ansvar for tilsyn med grossister.

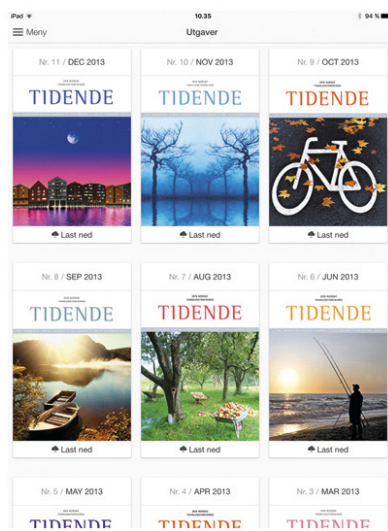
– Vi har et langsiktig mål om en tobakksfri ungdomsgenerasjon. For å nå dette målet er det viktig at tobakkskadelovgivningen overholdes, og at røyk og snus ikke selges til ungdom under 18 år, sier avdelingsdirektør Jakob Linhave i Helsedirektoratet.

Alle virksomheter som selger tobaksvarer og tobakksurrogater (som e-sigaretter) skal selv registrere sine salgssteder i Tobakksalgsregisteret. Det antas at registreringsplikten omfatter om lag 10 000–15 000 salgssteder, og 30–70 grossister.

– Registrering må skje innen 31. desember 2017. Salg av tobaksvarer eller tobakksurrogater på steder uten registrering er ulovlig fra 1. januar 2018.

Salg av tobaksvarer og tobakksurrogater må ikke skje til personer under 18 år, selv om vedkommende viser frem skriftlig fullmakt fra foreldre, foresatte eller andre. De ansatte på salgsstedene har ved tvil om alder rett og plikt til å kreve legitimasjon.

Pushvarsel for Tidende-appen

Hvis du har lastet ned Tidende-appen får du nå et pushvarsel ved hver nye utgave av bladet.

Appen Tanneletidende er utviklet for både Android og iOS, og for lesing av Tidende på både nettbrett og telefon. Appen Tanneletidende finner du i App Store og Google Play. Last ned og logg inn med medlemsnummer i NTF og med samme passord som på NTFs nettsted